

ПСИХОЛОГО-АКМЕОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ АУТОПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

The article describes the role of auto-psychological competences in professional and personal growth of future socionomics specialists. Structural and functional components of auto-psychological competence of a future specialist are defined. It is demonstrated that key psychological and acmeological prerequisites for the development of auto-psychological competences of students include developing high level of professional self-awareness, self-reflection and professional self-identification. These pre-requisites are developed through integration of acmeological technologies with psycho-developmental potential into education.

Ефективність професійної діяльності фахівців соціономічної сфери переважно залежить від високого рівня їх професійно-особистісного розвитку, визначним етапом набуття якого є професійна підготовка в умовах закладів вищої освіти. Саме на етапі професійної підготовки (навчання) посилено розвиваються суб'єктність особистості та професіоналізм діяльності, що у подальшому зумовлюють професійну зрілість особистості фахівця. Суб'єктність особистості фахівця, у свою чергу, набувається переважно через аутопсихологічну компетентність, яка, відповідно, стає засадничою задля професійно-особистісного розвитку і досягнення високої майстерності у професіях соціального спрямування.

Аутопсихологічна компетентність розглядається сучасними дослідниками як усвідомлення особистістю власних індивідуальних особливостей, а також розуміння того, як треба діяти на основі знання про самого себе в різних життєвих ситуаціях, зокрема у контексті професійної діяльності (А. Деркач, 2006; Л. Степнова, 2017). Нами аутопсихологічна компетентність розуміється як наявність ієрархічної сукупності властивостей особистості, що забезпечує спроможність активізувати і гнучко перетворювати внутрішньоособистісні ресурси з метою прогресивного саморозвитку і досягнення самовдосконалення (О. Шевцова, 2018).

Аутопсихологічна компетентність є складним інтегрованим особистісним утворенням, котре вміщує різного рівня розвитку наступні компоненти: *мотиваційно-ціннісний; когнітивний; емоційно-оцінний; регулятивно-поведінковий* (О. Шевцова, 2018). Крім того, аутопсихологічна компетентність майбутніх фахівців включає в себе дві взаємозалежні та взаємообумовлючі сторони – процесуальну й результативну, які за належних психолого-акмеологічних умов формуються й активно починають функціонувати саме на етапі професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Процесуальна сторона аутопсихологічної компетентності майбутніх фахівців визначає безпременну рефлексію суб'єктом професійної діяльності своєї активності і перебігу особистісного розвитку (Т. Яценко, 2011; О. Сорокіна, О. Шевцова, 2019), включає такі визначальні динамічні внутрішньоособистісні процеси як самодетермінація, самопізнання, самоаналіз, самоусвідомлювання, самооцінювання, самоставлення, саморегуляція, самоконтролювання, самокерування, самоперетворення, самореалізація, самоздійснення, самоідентифікація (С. Кузікова, 2013; О. Шевцова, 2017, 2018).

Результативна сторона аутопсихологічної компетентності майбутніх фахівців представлена в основному самовмотивованістю, самоусвідомленням у вигляді професійної Я-концепції, саморозумінням, самооцінкою, самоцінністю, самоповагою, самоприйняттям, аутосимпатією, самоконтролем, локалізацією суб'єктивного контролю, самовпевненістю, самопідтримкою, самопомогою, самоорганізованістю, самоефективністю, самототожністю (О. Шевцова, 2018).

Зважаючи на складну структурно-функціональну будову аутопсихологічної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій, вбачається важливим виокремити та врахувати при її формуванні в закладах вищої освіти психологічні особливості й акмеологічні умови становлення і розвитку кожного окремого компонента й елементів аутопсихологічної компетентності особистості.

Ключовими психолого-акмеологічними умовами розвитку аутопсихологічної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери на етапі професійної підготовки вважаємо:

□ застосування в освітньому процесі акмеологічних технологій з психорозвивальним потенціалом, таких як співробітницької, проєктної, інформаційно освітньої, проблемно-пошукової, психолого-розвивальної, тренінгової тощо;

□ включення в прикладні програми розвитку аутопсихологічної компетентності як обов'язкових складових наступні змістовно-функціональні блоки: діагностичний, інформаційно-смісловий, розвивальний, проєктивний, прогностичний;

□ широке використання механізмів рефлексії та саморефлексії в технологіях, техніках і прийомах розвитку аутопсихологічної компетентності, зокрема формування рефлексивних умінь через аналіз типових проблемних ситуацій (кейс-метод), використання прийомів інтерактивного навчання, рефлексивні задачі, моделювання професійних ситуацій тощо;

□ підвищення рівня професійної самосвідомості майбутніх фахівців через самоусвідомлення професійних прагнень і перспектив, високу диференційованість уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності, конгруентність образу «Я-професіонал», набуття навичок самоаналізу і саморозуміння, підвищення самоінтересу, самоповаги й самоприйняття, зростання професійної самооцінки, інтернальний локус контролю в професійній діяльності, розвиток умінь і навичок саморегуляції та самоконтролю.

Отже, розвиток аутопсихологічної компетентності майбутніх фахівців професій соціономічного спрямування в умовах закладу вищої освіти потребує системного комплексного підходу, врахування її складної структурно-функціональної будови та розуміння феноменології основних компонентів, виокремлення психолого-акмеологічних засад набуття студентами високого рівня аутопсихологічної компетентності, а також зреалізованості прикладних програм, розроблених на основі визначених засад і спрямованих на зростання професійної самосвідомості, рефлексивності, професійно-особистісної самоідентифікації й самоздійснення.